

מראי מקומות- חולין ס"ג

שפיר הם ממין פרס ועזני, ולכן שפיר יש לאסור אף אלו ממנהג.

(ג) **או אינו אלא באות שבשרצים, וכו'- פרש"י,** דתרי תנשמת כתיבי, חד בעופות וחד בשרצים. ויש לעי, מה הי' הה"א של הגמ' לומר דמה דכתי' בתנשמת דשרצים הוי העוף ומה דכתי' בעוף הוי השרץ. וביאר התפארת **יעקב** דבין התנשמת דעופות ובין התנשמת דשרצים הוי בהו מעין עוף ומעין שרץ, וס"ד דרק על אחת נתכוין הכתוב, וחייב כאן עליו משום עוף טמא, וכאן הזהיר על הטומאה משום שרץ. ולכן קאמר הגמ' דדבר הלמד מעניינו, כמו דהנך עופות עוף טמא הן ולא שרץ, אף זה עוף הוא ולא שרץ, אף שדומה קצת לשרץ, מ"מ דינו הוא רק כעוף טמא ולא שרץ, וכן להיפוך. אבל אם לא הי' עוף דתנשמת דומה כלל לשרץ, וכן להיפוך, לא הי' צריך כלל לדבר הלמד מעניינו.

(ד) **למה נקרא שמו רחם, כיון שבא רחם באו רחמים לעולם- ע' בחי' אגדות למהר"ל דכ' דדוקא עופות יש בהם הטבע לקבל גזירות מלמעלה, ולא משום שיש בהם שכל, אלא כיון שהם פורחים בשמים, לכך ראויים הם לקבל הגזירות שבאים משמים. ועוד הוסיף שמזג העוף הוא דק ביותר, ולא כמו שאר בעלי חיים, ולכך הם, שאינם בעלי חמירות כ"כ, ראויים הם טפי לקבל הגזירות מן השמים. וע' במהרש"א שכ' שהוא בטבע העוף לידע מתי יבא המטר, והנסיון מורה ע"ז, דראו כמה פעמים שישב על מידי ושרקרק, ואח"כ בא מטר, ולכן אי' בגמ' לשון "והוא דיתיב אמיד", דהיינו שהי' להם ידיעה ע"ז. אבל לענין דאם יושב על הארץ ושרקרק אין להם ידיעה, ולכן בזה אי' לשון "גמירי", דזהו רק ממסורה ולא בידיעה.**

(ה) **ואתא גלל אפסקי' למוחי'- הק' המהרש"א,** ודקארי לה מאי קארי לה, הרי קחזינן דלא שרק כהוגן, שהרי נענש ואפסקי' למוחי'. ותי' דקו' הגמ' הוא דחזינן דאף אם יתיב על הארץ מה ששרק הוא משום מטר, דהא חזינן

(א) **אטו במנהגא תליא מילתא- העיר בתורת הבית להרשב"א (ג', א', סה. בדפיו),** למה לא תי' הגמ' דבמקום שנהגו לאכול, היינו משום שכך הוא מסורת בידם, דעוף זה מותר, ובמקום שנהגו שלא לאכול, היינו משום שאין להם מסורת בידם, והרי בעופות במסורה תליא מילתא. וכ' דלכאור' מוכח מכאן דכיון שנהגו במקום א' לאכול, מותר לכל אדם, ואפי' למי שנהגו שלא לאכול, דמסורה דמקום א' מהני לכל אדם. אולם כ' לדחות הראי', דלעולם מה שיש מסורה במקום א' לא מהני למקום אחר, וכאן לישנא דנהגו קא קשיא לי', דאי משום שאלו אוכלין במסורת ואלו אין אוכלין לפי שאין להם מסורת, אסור ומותר הול"ל. וע' **בביאור הגר"א (יו"ד פ"ב, ט')** שהביא ראי' זה של הרשב"א מסוגיין, וכ' דאע"פ שדחה הראי' קצת, אין הדיחוי כלום.

(ב) **הא באתרא דשכיחי פרס ועזני, הא באתרא דלא שכיחי פרס ועזני'- פרש"י,** דבאתרא דשכיחי פרס ועזני, יש לחוש שמא הם ממינם, דהני נמי בחד סימן אתו. ובמקום דלא שכיחי פרס ועזני שרו, דהא מסתמא לא מחזקינן להו, דלא שכיחי ביישוב. והק' **תוס',** אם החשש הוא שמא ממינם הם, א"כ בכל דוכתי יש לאוסרם. וכע"ז הק' **המהר"ם שי"ף,** דאם החשש הוא שמא באמת ממין פרס ועזני הם, א"כ איך שייך לומר דנהגו שלא לאוכלם הרי אסורים הם באכילה מעיקר הדין. וכ' **הלב ארי' לבאר דס"ל** לרש"י דכיון דלא שכיח שם פרס ועזני, א"כ גם מינם אין שכיח במקום זה, וא"כ שפיר מותרים הם לאכול מעופות אלו, דע"כ אינם ממינם. וכ' דלפי"ז, גם במקומות דשכיח שם פרס ועזני, ראוי' שיהי' מותר לאכול ממינים אלו. והיינו משום דכיון דאנו רואים דשכיחי מינים אלו אפי' במקומות דפרס ועזני אינם שכיחי, וא"כ ע"כ אינם ממינן פרס ועזני. אבל מ"מ המנהג לאסור במקומות דשכיחי פרס ועזני, ומשום דקשה לבדוק בכל פעם אם מינים אלו ממש כמו המינים דנמצאו במקומות דפרס ועזני אינם שכיחי, ואולי

טהור, אז אינו צריך להיות בקי בהן, אלא זהו הדין דעוף טהור נאכל במסורת. והא דנאמן הצייד לומר וכו', מיירי במילתא אחריתי, דרבו הצייד מכיר הכ"ד מינים הטמאים, ומזה החליט מסברתו שזה המין הבא עתה לפנינו אינו דומה לא' מהמינים הטמאים, ואין לחוש בו שהוא ממינם, וזה דבר שצריך שיקול הדעת. ולכן, אין נאמן בזה אלא צייד הבקי בהן ובשמותיהן, ולא שאר אדם. ומה דבעי הגמ' רבו חכם או רבו צייד, שאלת הגמ' היתה דרבו חכם היינו דבקי רק בשמותיהן, ורבו צייד היינו שבקי גם בהן, וקפשיט הגמ' דלא סגי בהא שהוא בקי בשמותיהן, אלא צריך שיהי' בקי בהן ג"כ, כדי שיהי' יכול להחליט מדעתו אם זה ממין של א' מהטמאים או לא. וע"ע בשו"ת יהודה יעלה (יו"ד צ"ב, ד"ה וגם אותן) שכ' על דרך זה לחלק בין דין מסורת לדין זה דרבו צייד נאמן, דלגבי דין מסורת אי"צ אלא שראה אדם כשר שאכלו, וא"כ אמרי' דמסתמא אכלו ע"פ הוראת ב"ד, ומחזיקין אותו מין למין כשר. משא"כ היכא דרבו בא להחליט מחכמתו דמין זה מין כשר הוא, אז צריך להיות בקי בהן ובשמותיהן.

(ח) לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות- פי' הר"ן (כא: בדפיו) דאין חוששין משום נבלות וטרפות משום דמיעוטי נינהו. אלא דהק', דאם סומכין על רוב לענין נבלות וטרפות, למה אין סומכין על הרוב נמי לענין שהם טהורים, שהרי רוב עופות טהורים הם, וכן הק' תוס'. ותוס' תי' דלדבריו דלעיל דבאמת מרבין כמה מינים טמאים, א"ש, ואף לפרש"י דלא ס"ל כן, מ"מ הרי יש בכ"ד מינים גופייהו מינים הרבה. והר"ן תי' דאע"ג דמיעוטא נינהו, אבל כי מסמכין בנבלות וטרפות הוי רובא או עכ"פ מחצה. עוד תי' כתוס', ועוד תי' דכוונת הברייתא לומר דאפי' במקום דידוע דעופות טמאין מרובין על עופות טהורין, מ"מ יכולין לקנות מעכו"ם אם אומר דמין טהור הוא, אבל אין יכולין לסמוך הרוב אלא לענין נבלות וטרפות. והיינו דמקשינן דדלמא עוף טמא הוא, דכיון דמיירי אף במקום דעופות טמאין מרובין, למה אין צריכין לחוש לזה.

דשרק על מידי, ואתא מיטרא. וכיון שכן, והי' יושב על הארץ, הרעם בתוך המטר הביא גלל ואפסקי' למוחי', ועכ"פ חזינן דאף מה ששרק אארעא הוא בשביל המטר. וע"ז תי' הגמ' דאם שרק על הארץ, ודאי הי' כוונתו לשרק על משיח ולא על המטר, ומה שבא המטר והגלל, לא הי' זה אלא כדי לעונשו על מה ששרק.

(ו) **אלא אי אמרת רבו חכם, בשלמא שמייהו גמיר להו, אלא אינהו מי ידע להו- הק' בקרני חגבים (להגר"ח קניבסקי שליט"א, סוף סי' א'),** הרי אי' בתורת כהנים דמצוה הוא להבדיל במינים טהורים וטמאים, ואולי הוא במצות ת"ת, דצריך להיות בקי במינין עד שידע בבירור מהו מין טמא ומהו מין טהור, וא"כ לכאור' כל חכם צריך לקיים מצוה זו, וא"כ מהו הכרח הגמ' דמיירי ברבו צייד. וכ' דלכאור' לכך השמיטו הרמב"ם ושאר פוסקים דברי התו"כ זו, לפי דמשמע דגמ' דילן חולק ע"ז, וס"ל דאין מצוה להיות בקי בכל אלו, והניח בצ"ע.

(ז) **אלא לאו ש"מ רבו צייד, ש"מ- ע' בקרני חגבים (סי' י"א) דכ' שיש כמה דברים קשים בהסוגיא. א)** מהו החי' דצייד נאמן להעיד שזה כשר, הרי בכל התורה כולה ע"א נאמן באיסורין, ואין לומר דכאן מיירי באתחזק איסורא, שהרי כתבו האחרונים דבאתחזק איסורא אין הצייד נאמן, אלא דמיירי כאן במין חדש שאין לו שום חזקה. ואין לומר דכאן מיירי בצייד דבדרך כלל אינו נאמן, דהא כ' החינוך דמיירי בצייד ישראל, וכן מוכח מהרמב"ם, וא"כ ה"ה דכל ישראל צריך להיות נאמן בזה. (ב) מה צריך שיהי' בקי בהן ובשמותיהן, האם מצינו בשום מקום אחר לענין נאמנות דאיסורין דצריך להיות העד בקי בדבר שהוא מעיד עליו. (ג) הא דבעי הגמ' רבו חכם או רבו צייד, אם הכוונה דוקא חכם אבל לא צייד, מהו הצד שלא יהא צייד נאמן, ואם הכוונה להיפוך, דוקא צייד ולא חכם, הרי זה תמוה, דלא מצינו בשום מקום דחכם גרע מהדיוט, וחיישינן שאינו אומר נכון משום שסומך על חכמתו ומשקר. ולכן כ' בביאור הסוגיא, דאם הצייד אומר שרבו קיבל מרבו שמיין זה

(ט) לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים - ע' בש"ך (יו"ד פ"ו, ב') שהביא מח' הראשונים בזה, דדעת הרמב"ם (וכן המחבר אחריו) הוא דדוקא ישראל שאינו מוחזק בכשרות נאמן, אבל אסור ליקח מהעכו"ם, ויש לו גירסא אחרת בסוגיין, אבל דעת הרמב"ן והר"ן והטור (והרמ"א אחריהם) הוא דאף עכו"ם נאמן, וכגירסתנו.

(י) ולימא של עוף טהור הוא - פי' החי' הר"ן, לאו דס"ד עכשיו דדינא הכי, דנאמן לומר דעוף טהור הוא, דכיון דאכתי לא סבירא לן טעמא דמצי משתמיט, אדרבה, ק' אפי' הא דנאמן לומר דעוף פלוני הוא, למה נאמן. אלא דלטעמי' אקשינן, כיון דמהימן לך, מאיזה טעם שהוא, א"כ אפי' כי אמר של עוף טהור הוא ליהמני, וע"ז תי' דבעוף טהור מצי להשתמיט, ולכן משקר, אבל בעוף פלוני טהור לא מצי להשתמיט, ומילתא דעבידא לגלויי הוא, ולכן נאמן.